

Mercè Romeva, el temps de l'amor

Filla del pedagog, polític i escriptor Pau Romeva, la Mercè es va enamorar a l'exili de Jordi Riba. Pretenia guardar en secret el festeig, però no ho va aconseguir. Tenia dinou anys quan va haver de deixar els estudis de filosofia i lletres.

El mateix dia de la caiguda de Barcelona, Pau Romeva, pedagog, polític i escriptor, i la seva família sortien amb cotxe particular cap a la frontera. Els esperava un exili de tres anys llargs, fins que tots quatre no es tornaren a reunir a Barcelona el juny del 1942. Entremig, un itinerari que té per parades més significatives: Armissan, Bierville, l'Isle-Adam i Bordeus.

Mercè Romeva, la filla gran, futura esposa de Jordi Riba i Arderiu, tenia aleshores dinou anys i veia de sobte trencats els seus estudis de filosofia i lletres i moltes il·lusions de joventut.

La primera etapa va ser Perpinyà, però s'hi van estar una setmana escassa, perquè el polític demòcrata-cristià Marc Sangnier

els va facilitar una casa a Armissan. "L'única cosa que recordo d'aquell primer poblet és que només s'hi trobava oli de cacauet i la mare em va enviar a demanar pel d'oliva, perquè jo era l'única que m'entenia una mica en francès, i una dona em va adreçar a la farmàcia, perquè aleshores, l'oli d'oliva, el tenien com una cosa molt especial".

Des d'Armissan, Pau Romeva ho va remoure tot fins que un dia va anar a París i quan va tornar va dir: "El govern ens pot ajudar, si ens conformem a viure en una casa amb més famílies". I el resultat de l'acceptació va ser una esplèndida primavera al molí de Bierville. Allà ja hi havia les famílies Riba, Soldevila i Sunyer, i el músic Baltasar Samper, que hi era sol. El

dia abans se n'havia anat el pintor Ignasi Mallo i la seva família, camí d'Amèrica.

Recorda aquella estada com un temps molt plàcid, amb l'esclat de la primavera que cada dia els sorprenia amb noves flors al bosc, i amb una convivència que era dirigida en els aspectes pràctics per les mares de família, i secundada pel jovent com a ajudants en feines com la de rentar plats. Mercè encara riu, si pensa en les preocupacions de Jaume Sunyer que, quan els van anunciar la nova incorporació femenina, va preguntar al seu amic Jordi Riba: "Et sembla que rentarà plats, aquesta noia que ve?" I en Jordi li va respondre: "Sí, home, em fa l'efecte que sí", i l'altre es va quedar tan tranquil, perquè tenia por que ella fos de les tocades i posades. I és que ella ja havia coincidit amb Jordi Riba en una classe d'alemany de la Universitat de Barcelona, malgrat que ell feia ciències i ella, lletres.

La Mercè i el Jordi van ser víctimes d'un enamorament sobtat, que, tot i que pretenien dur en secret, sembla que no van aconseguir-ho plenament. Si més no, el testimoni d'Oriol Riba el descriu com una fal·lera de les que no es poden amagar més de cinc minuts. I sembla que Pau Romeva també va preguntar a la filla si hi havia res entre ella i el noi gran dels Riba, però quan ella li va dir que res de res, "el meu pare es va quedar més tranquil, i em va avisar, perquè, d'una altra manera, no hauríem pogut continuar vivint sota el

Els joves, al molí de Bierville. D'esquerra a dreta, Eulàlia Riba, Jaume Sunyer, Victòria Sunyer, Elvira Rebull -assegada-, Oriol Riba, Mercè Romeva i Jordi Riba.

mateix sostre... Sort que les coses han anat canviant, perquè allò era terrible!"

Poc o molt, tots es coneixien de Barcelona i, de fet, els joves de seguida van constituir un món a part per dedicar-se a passejar, a anar fins a l'*auberge* del poble, aprendre cançons, participar en focs de camp i navegar pel riu del molí amb una "barqueta de llauna". Ella també recorda la cerimònia que es va fer prop del castell, quan es va morir el fill de Marc Sangnier...

Una altra relació curiosa que hi havia amb els grans era quan els artistes els feien servir de model. Mercè encara guarda a la sala d'estar la testa que li va esculpir Joan Rebull, a l'Isle-Adam, i el quadre que li va dedicar Joaquim Sunyer. Alhora recorda que la senyora Sunyer de tant en tant l'anava a buscar, tota atrafegada i li demanava: "Afanya't, deixa-ho tot, que el Joaquim vol que vagis al prat d'allà baix i que et posis entre aquelles dues vaques..." I ella, massa respecte que li feien les vaques. "El que no va permetre la meua família va ser que en Rebull m'esculpís de cos sencer. Eren uns altres temps..."

De les visites que el grup va rebre durant aquells mesos, només recorda la presència de la vídua de Joan Crexells, acompanyada de la seva filla Eugènia, que aleshores s'estaven a París.

L'estructura del molí era molt simple: una cuina i un gran menjador a baix, i unes escaletes per a anar a les habitacions del pis, amb lliteres. "Nosaltres habitàvem al molí, al costat d'un gran parc. A dalt hi havia el castell, però nosaltres no hi anàvem gaire, suposo que només l'obrien a l'estiu..." La destinació següent va ser l'Isle-Adam, a uns quaranta quilòmetres al nord-est de París. La mainada va anar a l'escola i el jovent va fer cursos per correspondència. L'hivern va ser molt dur, amb temperatures de setze graus sota zero, i la inquietud el futur persistia, al costat de les proposicions d'anar-se'n a Amèrica. "Carles Riba, deia que ja li agradaria d'acceptar els càrrecs que li oferien a les universitats americanes, però que amb

Jaume Sunyer, l'agradable companyia dels grans

"Nosaltres vivíem a París, però en Riba va dir al pare: 'Per què no veniu a viure amb nosaltres?', i hi vam anar". Jaume Sunyer tenia divuit anys i va viure gairebé tota la guerra del 36-39 a França, al costat del pare, el pintor Joaquim Sunyer. I van anar a viure amb les famílies Riba, Romeva, Soldevila i Rebull al molí de Bierville. "Hi havia també el músic mallorquí Baltasar Samper".

Després, els Sunyer van seguir el grup a la segona residència, a l'Isle-Adam. "Aquí, al cap de poc temps va esclatar la guerra mundial. Al cap de pocs dies vam sentir avions. El maig del 1940 vàrem passar una nit de soroll de bombes: era l'ofensiva alemanya que s'acostava. Van començar a passar una

corrua de refugiats amb carros. Romeva estava desesperat: 'Tanta confiança en la línia Maginot i l'exèrcit francès, i ja els tenim aquí', deia referint-se als alemanys. El primer a deixar la residència va ser en Soldevila. La vida de comunitat no li acabava de fer el pes. Nosaltres també vam baixar fins al sud de França, amb els Soldevila. L'Arístides Maillol va escriure al meu pare reclamant-lo i així vàrem poder anar fins a Banyuls. A Banyuls hi havia en Dencàs, en Sagarra i l'Alexandre Plana. La mare i jo vam tornar l'any 41, i el pare i la germana es van haver de quedar un temps més a Perpinyà".

De la vida quotidiana a l'Isle-Adam, Josep Sunyer en recorda que, amb els altres nois i noies del grup, s'ho passava prou bé. "Ens tocava de rentar els plats. Rèiem molt. Sempre fèiem xerinxola, inconscients del perill. A la cuina ens acompanyava en Soldevila perquè per causa d'una malaltia s'havia de preparar les sopes ell mateix. Era un

home molt de la broma i rèiem molt amb ell".

De la residència de l'Isle-Adam recorda el seu peculiar ús pretèrit. "Havia estat un hotel de *rendez-vous* de l'alta aristocràcia i les parets eren decorades amb pintures de *femmes galantes*. Quan hi vam anar, era tancat, esperant un hotel que no arribava

MARC VILA

Jaume Sunyer, fill del pintor Joaquim Sunyer. L'any 1939 tenia divuit anys.

mai. De vegades venia una parella a preguntar si hi havia habitacions per llogar".

Viure a França o a part? "Anàvem al poble del costat de Bierville, Boissy-la-Rivière, a comprar i els joves vam adobar una barca i ens passejàvem pel riu. També vam netejar un safareig molt gran i el vam convertir en piscina".

Rivalitats, tensions? "Amb una situació tan tensa, tan nerviosa, algunes coses s'expliquen. Sobretot, a través del que deien les senyores. Si m'haguessin dit que hi havia tibantor entre els grans, ho hauria trobat exagerat. El meu pare agafava una bicicleta i la caps de pintures i se'n anava a fer paisatges, a la vora del riu Oise. Soldevila es passava el dia ajagut perquè estava delicat. Però de bon humor, sempre. Les úniques discussions que recordo eren sobre el menjar, sobre si era salat o no. És clar, parlaven molt de política, sempre pendents de les últimes notícies de París. Entre en Riba i Rebull, contra el que diu en Soldevila, res. En Riba ens donava classe al jardí, amb en Romeva; i l'escultor Rebull, de dibuix. Tots eren molt amables amb nosaltres. Els joves en tenim un bon record, de la companyia dels grans, perquè eren gent interessant que es feien escoltar".

Lluís Bonada

Mercè Romeva, filla del pedagog, polític i escriptor Pau Romeva. Es va enamorar al molí de Bierville de Jordi Riba, fill de l'escriptor Carles Riba.

fills d'aquelles edats significava que estudiessin allà, que hi festejessin, i que es faria molt difícil de tornar-ne”.

I els alemanys van arribar. I les coses es van complicar per a la parella. Havien de passar sis anys més perquè poguessin casar-se, un cop re-establerts a Barcelona. Abans havia de venir la fugida conjunta dels Romeva i els Riba de París a Bordeus, en un viatge amb tren de catorze hores, aturats pels continus bombardeigs i encoberts pels núvols de fum negre que havien de tirar perquè no el descobrissin els avions. A Bordeus, els

RICARD CUGAT

Romeva van tenir sort de la família Roca i Caball, que els van cedir el soterrani de la casa on vivien. “Allà ens vam instal·lar amb màrfeques a terra, ran de les finestres baixes que donaven al carrer, des d'on vam tenir ocasió de contemplar les botes lluent dels alemanys”.

La tornada, amb la mare i la germana, la van fer amb Maurici Serrahima el setembre del 40. El pare no va poder sortir fins al 43. L'havien agafat els alemanys per treballar en tasques administratives.

Isidre Grau

Gerard Soldevila, com si fos ahir mateix

Gerard Soldevila, fill de l'historiador Ferran Soldevila, tenia tan sols vuit anys quan va haver d'acompanyar el seu pare a l'exili. Gairebé seixanta anys després recorda molt nítidament l'estada al Molí de Bierville i a l'Isle-Adam.

L'historiador i escriptor Ferran Soldevila, amb la seva esposa Yvonne Lepage i el fill Gerard, va sofrir un exili que durà fins el 1943, l'any que va poder tornar a Barcelona. Ferran Soldevila se n'havia anat a mitjan gener del 1939 per retrobar-se al Voló amb la dona i el fill, que per raons de seguretat personal n'havien sortit l'abril del 1938. Després d'aquest primer retrobament familiar, anà, tot sol, de primer a Tolosa de Llenguadoc i després a París. A la capital francesa es tornaren a reunir i d'aquí passaren al molí de Bierville.

La vida en aquella mena de fansteri –com el va definir en una carta Riba mateix– no fou tan idíl·lica com fa suposar la lectura de les *Elegies de Bierville*. La convivència mútua en tots dos llocs no fou gens profitosa per a la relació entre Soldevila i Riba, tal com el primer explica en els

seus *Dietaris de l'exili i del retorn* (Editorial 3 i 4, 1995), unes “antielegies”.

Gerard Soldevila aleshores acabava de fer els vuit anys i encara avui en conserva, després de gairebé seixanta anys, molts records nítids. “Del caseriu, se'n destaca el castell, una imitació bastant recent –i en petit– dels castells del renaixement francès de la vall del Loira. Una gran reixa principal i dues portes laterals; un intent de jardí a la francesa. Enmig dels arbres s'endevina que hi ha més construccions: una capelleta a l'entrada, a l'esquerra, i, més enllà, l'Hostellerie de Bierville, un hotel voltat de verdor. Els grans arbres feien que no es distingís bé el molí”.

La gent. El record dels personatges que van viure-hi més o menys temps, malgrat un cert títubeig, també es manté prou

ferm: “A banda els Riba, els Romeva, els Sunyer, hi havia més gent”. I, pels indicis que en dona, podem reconstruir els noms de les famílies de Josep M. Capdevila (que ben aviat feren cap a Colòmbia) i del pintor Ignasi Molló. També algunes de les visites: “Va venir-hi en Ventura Gassol (ho recordo per l'anomalia congènita bilateral de les mans de la seva primera esposa) i Elisabeth Guest, l'amiga de la seva mare, de la qual el meu pare parla als *Dietaris de l'exili*, que va presentar-se com una gran amant de la pintura –que ho era– i va voler veure l'obra de Joaquim Sunyer. El comentari de l'artista, després de la visita, va ser: ‘Ha volgut veure-ho tot, però no comprarà res...’ I no es va pas equivocar”.

La memòria s'afina a l'hora de parlar dels companys de jocs, encara que aleshores ja eren un xic